

Οι κύριες Χριστιανικές Αρετές στην Καινή Διαθήκη: Εισαγωγικά

/ Πεμπτούσία

Image not found or type unknown

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αρετολογία, δηλαδή ο λόγος περί αρετών, στον χριστιανισμό και ειδικότερα στην Καινή Διαθήκη[1], διαφοροποιείται ριζικά σε σχέση με την προγενέστερη αρχαιοελληνική εκδοχή της, καθώς η ηθική δεν αποτελεί μια αυτόνομη δραστηριότητα[2], που κατευθύνεται από τον Λόγο, αλλά αντλεί το περιεχόμενό της από την σχέση μεταξύ ανθρώπου-Χριστού, είναι δηλαδή βιωματική και Χριστοκεντρική[3]. Στόχος της χριστιανικής ηθικής είναι η τελείωση του ανθρώπου, η θέωση[4], που ισοδυναμεί με την μόρφωση του Χριστού[5] μέσα στον άνθρωπο: «Έσεσθε ουν υμείς τέλειοι ως ο πατήρ υμών ο ουράνιος τέλειος εστιν»[6].

Πηγή: <http://spyrospetrolekas.blogspot.gr/>

Το ότι η τετρακτύς[7] των αρετών, ως ηθικό σχήμα, απουσιάζει εντελώς από την Καινή Διαθήκη, αποδεικνύει την τεράστια απόσταση που χωρίζει την αρχαιοελληνική από την χριστιανική αρετολογία[8]. Η ευσέβεια, όπως ονομάζεται το ευαγγελικό ήθος, ταυτίζεται με την πραγματικότητα της σάρκωσης του Θεού και την ενθρόνιση της ανθρώπινης φύσης στο χώρο της ζωής του Θεού[9]. Η ευαγγελική ηθική, αποβλέπει στη μεταμόρφωση της ζωής, στο πέρασμα από το «κατ' εικόνα» στο «καθ' ομοίωσιν», όχι απλώς στην αλλαγή της εξωτερικής συμπεριφοράς ή, ακόμα χειρότερα, στον κολασμό της συμπεριφοράς, με σκοπό την κοινωνική ευρυθμία[10].

Ο κεντρικός «πυρήνας» της αρετολογίας στην Καινή Διαθήκη, διαγράφεται στην «επί του όρους ομιλία»[11], που είναι το πλαίσιο, μέσα στο οποίο παρουσιάζεται το νέο περιεχόμενο των αρετών, που έχουν χαρακτήρα ανατρεπτικό και αντισυμβατικό, αφού πρόκειται για τη φανέρωση της Βασιλείας του Θεού. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Νόμος του Μωυσή και οι Προφήτες, κρίνονται από τον Χριστό[12], ως θετικά στοιχεία της ηθικής του Ισραήλ, που χρήζει συμπληρώσεως από τον ίδιο[13]. Τέλος στην Καινή Διαθήκη η αρετή είναι αποτέλεσμα της πίστεως, προηγείται η πίστη και έπεται η αρετή με τις ποικίλες εκφάνσεις της[14].

Με αυτές τις προϋποθέσεις, θα προσπαθήσουμε να αναφερθούμε στις κύριες χριστιανικές αρετές, έτσι όπως τις ανιχνεύουμε στην Καινή Διαθήκη, χωρίς φυσικά να εξαντλείται στο πλαίσιο ενός άρθρου, ούτε το εύρος, ούτε το βάθος των παραπάνω αρετών.

ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΑΡΕΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στην Καινή Διαθήκη, εμπεριέχεται η διδασκαλία περί πίστεως, με μια ποικιλία νοηματοδοτήσεων, που όλες άπτονται μιας βιωματικής βάσης, από την οποία αντλούν την αξία και την σημασία τους. Με πίστη πρέπει να προσεύχονται οι χριστιανοί[15] αιτούμενοι πρωτίστως όχι υλικά αγαθά αλλά την Βασιλεία του Θεού: «ζητείτε δε πρώτον την βασιλείαν και την δικαιοσύνην αυτού, και ταύτα πάντα προστεθήσεται υμίν»[16]. Επίσης η πίστη εμφανίζεται ως η προϋπόθεση της σωτηρίας και της εισόδου στην Βασιλεία του Θεού: «Μετά δε το παραδοθήναι τον Ιωάννην ήλθεν ο Ιησούς εις την Γαλιλαίαν κηρύσσων το ευαγγέλιον του θεού και λέγων ότι Πεπλήρωται ο καιρός και ήγγικεν η βασιλεία του θεού· μετανοείτε και πιστεύετε εν τω ευαγγελίω» [17].

[Συνεχίζεται]

[1] Η λέξη αρετή απαντάται πέντε φορές στη Κ.Δ, μία από τον Παύλο και τις υπόλοιπες από τον Πέτρο: Φιλιπ. 4, 8, Α΄ Πέτρ. 2, 9, Β΄ Πέτρ.1, 3, Β΄ Πέτρ.1,

5(δς).

[2] «Ηθικισμός είναι ή υπερβολή της ηθικής. όπως ή έλλειψή της, συνιστά την ανηθικότητα, την αήθεια, έτσι και η υπερβολή της ηθικής φέρνει στην ηθικολογία... Ο δεκάλογος του Μωυσή είναι ηθική, αλλά ο φαρισαϊσμός είναι ηθικισμός. Το «ου κλέψεις, ου φονεύσεις, ου ψευδομαρτυρήσεις» συνιστούν ηθική. όταν όμως ο Χριστός θεραπεύει ασθενείς κατά την ημέρα του Σαββάτου, προκαλεί τη δυσφορία των ηθικιστών εκείνου του καιρού για τη δήθεν παραβίαση της ιεράς αργίας», βλ. Μ. Μπέγγου, *Ψυχολογία της θρησκείας*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1996, σσ. 2-4.

[3] « Επεφάνη γαρ η χάρις του θεού σωτήριος πάσιν ανθρώποις, παιδεύουσα ημάς ίνα αρνησάμενοι την ασέβειαν και τας κοσμικάς επιθυμίας σωφρόνως και δικαίως και ευσεβώς ζήσωμεν εν τω νυν αιώνι, προσδεχόμενοι την μακαρίαν ελπίδα και επιφάνειαν της δόξης του μεγάλου θεού και σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, ος έδωκεν εαυτόν υπέρ ημών ίνα λυτρώσηται ημάς από πάσης ανομίας και καθάριση εαυτώ λαόν περιούσιον, ζηλωτήν καλών έργων», *Προς Τίτον*, Epistula Pauli ad Titum, ed. K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B.M. Metzger and A. Wikgren, The Greek New Testament, 2nd edn. Stuttgart, Württemberg Bible Society, 1968, 2,11,1-14,3.

[4] Απ. Νικολαΐδη, *Προβληματισμοί χριστιανικού ήθους*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2006, σ. 25.

Ακόμη, συνώνυμο της θέωσης είναι ό όρος απάθεια, που προέρχεται από την Στωική φιλοσοφία, αλλά διαφοροποιείται από αυτήν, αφού για τους Στωικούς σημαίνει την ψυχική αταραξία του αληθινά σοφού, στον οποίο κυριαρχεί ο Λόγος, όταν ελευθερωθεί από τα πάθη, βλ Γ. Μαντζαρίδη, *Η Περί θεώσεως του ανθρώπου διδασκαλία του Γρηγορίου Παλαμά*, Θεσσ. 1963, σσ. 78-79. Επίσης οι διαφορές Χριστιανισμού - Στωικισμού είναι εμφανείς, παρά την όποια μορφολογική συγγένεια, καθώς στον χριστιανισμό παρατηρείται «η στροφή και η έντονη ιστορική - βιβλική συνείδηση, η εκζήτηση της χάριτος του Θεού, η εμπειρία της καινής «εν χριστώ» ζωής και η θεολογία της σταυρώσεως και αναστάσεως του Χριστού, που τον διαφοροποιούν ριζικά από την φιλοσοφία και το πνεύμα της Στωικής φιλοσοφίας», βλ Β. Ιωαννΐδη, *Ο Απόστολος Παύλος και οι Στωικοί Φιλόσοφοι*, εκδ. Μάτι, Αθήνα 2001, σ. 206.

[5] «τεκνία μου, ους πάλιν ωδίνω μέχρις ου μορφωθή Χριστός εν υμίν», Epistula «Προς Γαλάτας», Pauli ad Galatas, ed. K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B.M. Metzger and A. Wikgren, The Greek New Testament, 2nd edn. Stuttgart, Württemberg Bible Society, 1968 ,4,19,1-3.

[6] *Ματθ.* 5,48,1-3.

[7] Α. Ιωαννίδη, *Η εννοιολογική εξέλιξις του όρου αρετή εις την κλασσικήν φιλοσοφίαν και την χριστιανικήν γραμματείαν*, Διατριβή επί Διδακτορία, Ιδιωτική Έκδοση, Θεσσ. 1984, σ.49.

[8] Α. Ιωαννίδη, *Η εννοιολογική εξέλιξις του όρου αρετή εις την κλασσικήν φιλοσοφίαν και την χριστιανικήν γραμματείαν*, ο.π., σ.107.

[9] Χρ. Γιανναρά, *Η ελευθερία του ήθους*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1989, σ. 69.

[10] Χρ. Γιανναρά, *Η ελευθερία του ήθους*, ο.π., σ. 82.

[11] «Η «επί του όρους ομιλία», αποτελεί τον καταστατικό χάρτη της χριστιανικής ηθικής και αρετολογίας, έχει επαναστατικό χαρακτήρα, καθώς προβάλλει αρχές παράδοξης και προκλητικές», βλ., Γ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική ηθική*, εκδ. Πουρναρά, Θεσ.1991, σσ. 103-104.

[12] «Διδάσκαλε, ποία εντολή μεγάλη εν τω νόμω; ο δε έφη αυτώ, Αγαπήσεις κύριον τον θεόν σου εν όλη τη καρδιά σου και εν όλη τη ψυχή σου και εν όλη τη διανοία σου· αύτη εστιν η μεγάλη και πρώτη εντολή. δευτέρα δε ομοία αυτή, Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν. Εν ταύταις ταις δυσίν εντολαίς όλος ο νόμος κρέματα και οι προφήται » *Κατά Ματθαίον*, *Evangelium secundum Matthaeum*, ed. K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B. M. Metzger and A. Wikgren, *The Greek New Testament*, 2nd edn. Stuttgart: Württemberg Bible Society, 1968, 22,36,1-22,40,2.

[13] «Μη νομίσητε ότι ήλθον καταλύσαι τον νόμον ή τους προφήτας· ουκ ήλθον καταλύσαι αλλά πληρώσαι», *Κατά Ματθαίον*, ed. K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B. M. Metzger and A. Wikgren, *The Greek New Testament*, 2nd edn. Stuttgart: Württemberg Bible Society, 1968, 5,17-18.

[14] *Β΄ Πέτρου*, *Epistula Petri ii*, ed. K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B. M. Metzger and A. Wikgren, *The Greek New Testament*, 2nd edn. Stuttgart: Württemberg Bible Society, 1968, 1,5,1-8,4.

[15] «και πάντα όσα αν αιτήσητε εν τη προσευχή πιστεύοντες λήμψεσθε», *Ματθ.* 21,22,1-2.

[16] *Ματθ.* 6,33,1-3

[17] *Μαρκ.* 1,14-15,3